

نکونامه پارسی

مولفان :

دکتر وحید علی بیگی سرهالی

دکتر زینب نوروزی

ویراستار:

دکتر ام البنین نیکخواه‌نوری

سرشناسه	: علی بیگی سرهالی، وحید، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدید آور	: نکونامه پارسی/مولفان وحید علی بیگی سرهالی، زینب نوروزی؛ ویراستار ام البنین نیکخواه نوری.
مشخصات نشر	: اراک: جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات، واحد استان مرکزی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۲ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۳۵-۸۰-۸ -
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۴۷-۲۵۰.
موضوع	: ادبیات فارسی -- سبک شناسی
موضوع	: Persian literature -- Style
موضوع	: شعر فارسی -- سبک شناسی
موضوع	: Persian poetry -- *Style
شناسه افزوده	: نوروزی، زینب، ۱۳۵۲ -
شناسه افزوده	: نیکخواه نوری، ام البنین، ۱۳۶۵ - ویراستار
شناسه افزوده	: جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات، واحد استان مرکزی
شناسه افزوده	: Press Organization Jihad-e Daneshgahi. Vahed-e Ostan Markazi
رده بندی کنگره	: PIR۳۴۸
رده بندی دیویی	: ۸۴۰/۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۴۳۴۴۹۸
وضعیت رکورد	: فیپا

نکونامه پارسی

مولفان: دکتر وحید علی بیگی سرهالی، دکتر زینب نوروزی

ویراستار: دکتر ام البنین نیکخواه نوری

ناشر: انتشارات جهاد دانشگاهی / واحد استان مرکزی

چاپ: اول

شمارگان: ۱۰۰۰

صفحه آرای: الهه حسین آبادی

قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

۱- اراک-میدان شریعتی-دانشگاه اراک-کتاب فروشی جهاد دانشگاهی

تلفن: ۰۸۶-۳۲۷۸۹۶۹۰

۲- تهران خ انقلاب بین فلسطین و چهارراه ولیعصر جنب مؤسسه نمایشگاه های فرهنگی ایران

تلفن: ۶۶۴۸۷۶۲۵-۶۰

پایگاه اطلاع رسانی: www.isba.ir

پست الکترونیک: jahad.farhangi@yahoo.com

فروشگاه اینترنتی: www.idbookfair

پیشگفتار:

به نام خداوند جان و خرد

شاعران وارث آب و خرد و روشنی‌اند

فرهنگ ایرانی یکی از غنی‌ترین فرهنگ‌های دنیا و ادبیات یکی از نموده‌های این فرهنگ است. در واقع ادبیات و آثار ادبی، سند ملی و شناسنامه فرهنگ و هویت ماست که از طریق اشعار زیبا و داستان‌های دلانگیز، عطر این فرهنگ را می‌پراکند. شاهکارهای ادبی که نشان دهنده اندیشه و هنر فارسی‌زبانان در قرون گذشته بوده است، هنوز هم مانند نان تازه از تنور در آمده، عطر و طعم خود را از پس قرون حفظ نموده و بزرگی یک ملت و زنده بودن آن را نمایان می‌سازد. بی‌گمان ادبیات فارسی کاخی است پرشکوه‌تر از هر عمارتی که می‌شناسیم و وظیفه ما حفظ این میراث و انتقال آن به نحو شایسته به آیندگان است.

پس به جرات می‌توان گفت که شکوهمندترین نبوغ بشری در این متون جاوید به یادگار مانده و بی‌گمان در و مرواریدهای گرانبهایی است که بیانگر پاکی، روشنی، آگاهی اندیشه‌ورزان این مرز و بوم در طول سده‌هاست. قطعاً هر کس از طریق ادبیات فارسی با این فرهنگ آشنا شود، از فلسفه و معنای زندگی در این متون سرمست می‌شود و با شناخت آن می‌داند که چه بر این قوم گذشته است و نبوغ این ملت و عظمت آن را به کمال در خواهد یافت. آثار ادبی فارسی برای سازندگی و پرورش و تعالی انسان ساخته و پرداخته شده است، البته در فرم و قالبی متفاوت و متناسب با زمان و مکان پیدایش. از فردوسی خردورز و خرد پرور و حماسه ملی‌اش گرفته تا جلال‌الدین محمد مولوی که عمیق‌ترین حماسه معنوی جهان را خلق نمود و یا نظامی که عشق‌های رنگین و انسانی را پردازش

نمود و ... پس زبان و ادبیات فارسی فرهنگ ایرانی را با وجوه مختلفش نمایان می‌سازد. اینکه تا امروز زبان فارسی مانند درختی پربار و تنومند با ریشه‌های قوی و میوه‌های شیرین هنوز پابرجاست، بخاطر فرهنگ عظیمی است که از آن برآمده است و حملات مختلف و اتفاقات تاریخی دهشتناک هرگز نتوانسته به این درخت عظیم آسیب بزنند. ادبیات فارسی بهترین راه برای شناخت فرهنگ، عرفان و حتی اندیشه‌های دینی ماست. پس چون با سرچشمه‌های فکری ما در ارتباط است، مطالب انتخابی در کتاب مورد بحث، بسیار اهمیت دارد و انتخاب و آموزش درست و صحیح چنین متونی، در ارتقای حالات روحی و اندیشگی مخاطبان موثر است. درس فارسی عمومی، برای همه دانشجویان به جز آنانی که در رشته زبان و ادبیات فارسی تحصیل می‌کنند، در نظر گرفته شده است و هدف از تدوین این درس آشنایی آنان با گوشه‌ای از این فرهنگ و ادبیات است. این درس به عنوان آخرین درس زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه، آموزش شیوه صحیح خواندن و نوشتن و آشنایی با متون کهن و نو در نظم و نثر فارسی را بر عهده دارد. کتاب حاضر در بردارنده نمونه‌هایی برگزیده از نظم و نثر فارسی، اعم از متون کهن و نیز معاصر است که در گرایش متون زیبایی ادبی و آموزنده بودن پیام آن مد نظر بوده است. این متون بر اساس سبک‌شناسی به ترتیب تاریخ مرتب شده است. متون انتخابی بسیار ساده و روان و جالب و جذاب هستند و به خوبی می‌توانند افکار و اندیشه‌های آن شاعر یا نویسنده را نشان دهند. امیدوارم این دست نمونه‌ها بتواند شیرینی زبان و ادبیات فارسی را به خوانندگان نشان دهد و آن‌ها را با فرهنگ و ادبیات ما بیشتر آشنا کند و عرق ملی را در آنان افزایش دهد؛ البته ادبیات فارسی گلستانی است وسیع و پر نقش و نگار و انتخاب بهترین نمونه‌ها کاری است دشوار با توجه به سلیقه‌های مختلف. و مولفان کتاب به ترتیب تاریخی آن توجه داشته‌اند. در این کتاب دانشجویان با سبک‌های مختلف به ترتیب آشنا می‌شوند و تغییر و تحولات ادبی و تفاوت مفاهیم در دوره‌های مختلف را بهتر درک می‌کنند و بهتر به سیر تاریخی و ادبی متون فارسی آگاه می‌شوند.

پس مطالب با انتخاب بهترین متون ادبی با هدف ایجاد علاقه دائمی در دانشجویان و تاثیرگذاری بلندمدت برنامه ریزی شده است.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	نیایش
۲	درآمدی بر ادبیات
۳	درآمدی بر سبک شناسی
۵	فصل اول: سبک خراسانی
۷	درآمدی بر سبک خراسانی
۷	ویژگیهای زبانی سبک خراسانی
۸	ویژگیهای فکری سبک خراسانی
۸	ویژگیهای ادبی سبک خراسانی
۱۰	رودکی
۱۱	دقیقی توسی
۱۲	فردوسی
۲۲	منوچهری
۲۴	فرخی سیستانی
۲۵	سنائی
۲۹	فصل دوم: نثر مرسل و بیناین
۳۱	درآمدی بر نثر مرسل و بیناین
۳۲	ابوریحان بیرونی
۳۴	ناصر خسرو
۳۶	رساله قشیریه
۳۷	کیمیای سعادت

۳۸	تذکره الاولیاء
۴۵	اسرار التوحید
۴۵	بیهقی
۴۷	عبید زاکانی
۴۹	فیه ما فیه
۵۳	فصل سوم: سبک آذربایجانی
۵۵	درآمدی بر سبک آذربایجانی
۵۶	ویژگی های سبک آذربایجانی
۵۷	خاقانی
۵۸	نظامی
۶۱	فصل چهارم: نثر موزون و مسجع
۶۳	درآمدی بر نثر موزون و مسجع
۶۳	خواجه عبدالله انصاری
۶۵	کشف الاسرار
۶۸	گلستان سعدی
۷۰	کلیله و دمنه
۷۳	فصل پنجم: سبک عراقی
۷۵	درآمدی بر سبک عراقی
۷۶	ویژگی های سبک عراقی
۷۸	فخر عراقی
۷۹	سعدی
۸۰	سیف فرغانی
۸۲	حافظ

۸۳.....	کمال الدین اصفهانی.....
۸۵.....	جامی.....
۸۷.....	فصل ششم: نثر فنی و متکلف.....
۸۹.....	درآمدی بر نثر فنی و متکلف.....
۹۱.....	مرزبان نامه.....
۹۲.....	تاریخ جهانگشا.....
۹۵.....	فصل هفتم: سبک هندی.....
۹۷.....	درآمدی بر سبک هندی.....
۹۸.....	بیدل.....
۱۰۰.....	صائب.....
۱۰۱.....	کلیم کاشانی.....
۱۰۲.....	عرفی شیرازی.....
۱۰۵.....	فصل هشتم: سبک دوره بازگشت.....
۱۰۷.....	درآمدی بر سبک دوره بازگشت.....
۱۰۸.....	طیب اصفهانی.....
۱۰۹.....	قائمی.....
۱۱۰.....	هاتف اصفهانی.....
۱۱۲.....	فروغی بسطامی.....
۱۱۳.....	وحشی بافقی.....
۱۱۵.....	فصیح الزمان رضوانی.....
۱۱۷.....	فصل نهم: ادبیات مشروطه.....
۱۱۹.....	درآمدی بر ادبیات مشروطه.....
۱۲۱.....	عارف قزوینی.....

درآمدی بر ادبیات

ادب یا ادبیات عبارت است از آن گونه سخنانی که از حد سخنان عادی، برتر و والاتر بوده است و مردم، آن سخنان را در میان خود، ضبط و نقل کرده‌اند و از خواندن و شنیدن آن‌ها دگرگون گشته و احساس غم، شادی یا لذت کرده‌اند. به نظر استاد زرین کوب^۱ ادبیات عبارت است از: «تمام ذخایر و موارث ذوقی و فکری اقوام و امم عالم که مردم در ضبط و نقل و نشر آنها اهتمام کرده‌اند. این میراث ذوقی و فکری که از رفتگان بازمانده است و آیندگان نیز همواره بر آن چیزی خواهند افزود. همواره موجب استفاده و تمتع و التذاذ اقوام و افراد جهان خواهد بود. ادبیات یکی از مهمترین و اساسی ترین نیازهای روحی، فکری و معنوی بشر است که قدمتی به دیرنگی عمر آدمی دارد و به دلیل اهمیت ویژه آن، از دیرباز مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. ادبیات پارسی لطیف ترین، زیبا ترین، دل انگیزترین، نفیس ترین موسیقی ترین سخنان را در بردارد. ادبیات تپش دل، طوفان روح، سرگذشت و قصه‌ی عشق است و همه احوال روح انسان در درون عمر در ادبیات منعکس می‌گردد. بنابراین باید گفت ادبیات هر دوره، نماینده روحیات و فراز و نشیب‌های اجتماعی آن دوره بوده و همراه با تحولات اجتماعی در زمانهای مختلف تغییر می‌یابد و در هر عصر معنی و مفهوم خاص خود را پیدا می‌کند. به طوری که اوضاع اجتماعی هر دوره را می‌توان از ادبیات آن دوره شناخت و انعکاس آن را دریافت، زیرا ادب هر عصری رنگ اجتماع خاص خود را دارد و بر همگان لازم و ضروری است تا نسبت به فرهنگ و اجتماع کهن خویش آگاهی یابد و فراز و فرودهای آن را دریابد و به آیندگان منتقل کنند. پس لزوم آشنایی با ادبیات و گسترش و کاربرد آن در زندگی اجتماعی بر هر فردی لازم است و این مجوعه گردآوری شده (نکونامه پارسی) تنها تکه کوچکی از طلای عظیم ادبیات فارسی است که برای مخاطبان تدوین گشته تا بدین صورت سهمی اندک در بسط و گسترش میراث ارزشمند زبان و ادبیات فارسی داشته باشیم و بدینگونه دین خود را به این میراث گرانبها ادا کرده باشیم.

^۱ - نقد ادبی، عبدالحسین زرینکوب، ص ۱۸.